

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 26/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä ja laiksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta sekä laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä marraskuuta 2009 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä ja laiksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta sekä laeiksi eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 250/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Minna Kivimäki ja hallitusneuvos Anna Sotaniemi, liikenne- ja viestintäministeriö
- yli-insinööri Harri Halme, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

- toimistopäällikkö Tapio Gardemaister, toimistopäällikkö Pertti Haatainen ja toimistopäällikkö Ove Hagerlund, Merenkululaitos
- merentutkimuksen yksikön päällikkö Kimmo Kahma, Ilmatieteen laitos
- johtaja Veijo Hiukka, Varustamoliikelaitos
- johtava tutkija Martti Heikkilä, Onnettomuustutkintakeskus
- järjestösihteeri Reima Angerman, Suomen Konepäällystöliitto
- toimitsija Ilpo Minkkinen, Suomen Merimies-Unioni ry
- merikapteeni, asiantuntija Jukka Kantola, Suomen Varustamot ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Työterveyslaitos
- Suomen Merimies-Unioni ry
- Suomen Veneilyliitto
- Venealan Keskusliitto Finnboat.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä sekä laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta. Lisäksi muutettaisiin merilakia, alusturvallisuuden valvonnasta annettua la-

kia ja laivaväen luetteloinnista annettua lakia sekä kumottaisiin ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaatta-

misesta annetun lain 2 §, aluksen lastiviivojen määräämisestä ja merkitsemisestä suoritettavasta maksusta annettu laki sekä kansainväliseen merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan vuoden 1978 yleissopimukseen tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja niiden soveltamisesta annetun lain 2 §.

Ehdotetuilla laeilla saatettaisiin aluksen merikelpoisuutta ja turvallista käyttöä sekä laivanisännän turvallisuusjohtamisjärjestelmää koskevat säännökset perustuslaissa edellytetyllä tavalla lain tasolle. Nykyisin nämä säännökset ovat pääosin merilaissa ja sen nojalla annetuissa valtioneuvoston asetuksissa. Lisäksi Merenkululaitos on antanut asiaa koskevia määräyksiä.

Ehdotetussa laissa aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä säädettäisiin ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvan aluksen turvallisuusvaatimuksista, matkustaja-alusten turvallisuussäännöistä ja -määräyksistä annetun neuvoston direktiivin soveltamisalaan kuuluvan kotimaan matkoilla liikennöivän matkustaja-aluksen turvallisuusvaatimuksista, kalastusaluksen, erikoisaluksen, ro-ro-aluksen ja muun aluksen turvallisuusvaatimuksista, aluksen lastiviivasta, aluksen katsastuksesta, aluksenmittauksesta, aluksen käytöstä sekä helikopteritoiminnasta aluksella.

Laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettavassa laissa säädettäisiin aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä sekä vahdinpidosta aluksella. Lisäksi lailla annettaisiin kansainvälisen turvallisuusjohtamissäännösten täytäntöönpanoa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täytäntöönpano-

noa koskevat säännökset. Lakeihin sisällytettäisiin valtuutukset asetusten ja määräysten antamiseen. Lisäksi lakeihin sisällytettäisiin seuraamuksia ja oikeusturvaa koskevat säännökset.

Laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annettavaan lakiin sisältyisi myös Kansainvälisen merityökonferenssin vuonna 2006 hyväksymän merityötä koskevan yleissopimuksen eräitä lain alaan kuuluvia määräyksiä.

Merilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä kumotaan perustuslain ja ehdotettujen uusien lakien kanssa ristiriidassa olevat tai päällekkäiset säännökset. Alusturvallisuuden valvonnasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi, jotta viittaukset muuhun lainsäädäntöön vastaisivat uusien lakien nimikkeitä. Laivaväen luetteloinnista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi, jotta pätevyudet kirjataan merimiesluetteloon ja jotta viittaukset muuhun lainsäädäntöön vastaisivat uusien lakien nimikkeitä. Lisäksi mainittuja lakeja ehdotetaan muutettaviksi siten, että virastojen nimet muutetaan liikennehallinnon virastouudistuksen mukaisiksi. Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetusta laista sekä kansainväliseen merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan vuoden 1978 yleissopimukseen tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja niiden soveltamisesta annetusta laista kumottaisiin päällekkäiset säännökset. Samasta syystä kumottaisiin aluksen lastiviivojen määräämisestä ja merkitsemisestä suoritettavasta maksusta annettu laki.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiesitysten hy-

väksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää esitystä tärkeänä Suomen merenkulun turvallisuuden kannalta. Valiokunta pitää myös hyvänä, että nykyinen alusten tek-

nistä turvallisuutta koskeva varsin hajanainen sääntely pyritään kokoamaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille, että lakiesitys perustuu osin toisenlaisia olosuhteita koskeviin direktiiveihin, jotka eivät välttämättä kaikilta osin sovellu hyvin Suomea ympäröivän meren erityisominaisuuksiin. Suomea ympäröi saaristo, jollainen on koko maapallolla ainoastaan Ruotsin rannikolla sekä pienellä alueella Pohjois-Amerikassa. Suomi on myös ainoa valtio, jonka koko rannikko on talvella jäässä, pohjoisessa lähes puoli vuotta kalenterivuodesta. Lisäksi Suomen merialueilla ei ole juurikaan vuorovettä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen erityisolosuhteet otetaan huomioon myös lain soveltamisessa merenkulun toimintaedellytysten ja merenkulun turvallisuuden varmistamiseksi.

Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille mm. huoli kotimaanliikenteen matkustaja-alusten mahdollisuuksista täyttää vaadittava tekninen vaatimustaso. Lisäksi on tuotu esille erillisen ns. E-alueen määrittelyn tarve saaristoalueita varten. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan näyttää selvältä, etteivät useimmat yhteysalusliikenteen alukset voi täyttää kiristyviä turvallisuusvaatimuksia, ellei niille myönnetä direktiivin mahdollistamia vapautuksia. Ensimmäisen lakiehdotuksen 18 § sisältää säännökset niin sanotun non-SOLAS-direktiivin soveltamisalaan kuuluvan kotimaan matkoilla liikennöivän matkustaja-aluksen vapauttamisesta tietyistä direktiivin turvallisuusvaatimuksista Liikenteen turvallisuusviraston päätöksellä. Valiokunta pitää tärkeänä, että tätä mahdollisuutta käytetään asianmukaisesti suomalaisten matkustaja-alusten ja saaristoalueiden kohdalla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki alusten teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä

91 §. Alusturvallisuusrikkomus. Valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että pykälän rangaistussäännöstä muutetaan siten, että

säännöstä sovelletaan, jollei teosta ole muualla nimenomaan laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

2. Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta

11 §. Miehistyksen muuttaminen. Erään asiantuntijakuulemisen yhteydessä tuotiin esille, että laivaväkeä ja aluksen turvallisuusjohtamista koskevan lakiehdotuksen 11 § merkitsi huo- nonnusta nykyiseen asetukseen aluksen miehistyksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta (1256/1997) sääntelyyn verrattuna. Esitetyn kannan mukaan työmarkkinajärjestöillä tulisi olla oikeus hakea muutosta aluksen miehistykseen samoissa tilanteissa kuin nykyisinkin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen lähtökohtana voimassa oleviin asetuksiin sisältyvien säännösten suhteen on ollut, että sääntelyn sisältöä ei pääsääntöisesti ole ollut tarkoitus muuttaa.

Voimassa olevan asetuksen mukaan laivanisännän tulee välittömästi ilmoittaa Merenkululaitokselle, kun vahvistetun miehistyksen perusteet muuttuvat. Merenkululaitos vahvistaa tarvittaessa aluksen uuden miehistyksen. Lakiehdotuksen 11 § eroaa voimassa olevan asetuksen 12 §:stä siinä, että lakiehdotuksen 11 §:n mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaa tarvittaessa uuden miehistystodistuksen, kun taas asetuksen 12 §:n mukaan Merenkululaitos vahvistaa tarvittaessa aluksen uuden miehistyksen. Valiokunta ehdottaa, että 11 §:n 2 momenttia muutetaan siten, että Liikenteen turvallisuusvirasto tarvittaessa vahvistaa, ehdotetun antamisen sijasta, uuden miehistyksen ja antaa uuden miehistystodistuksen. Muutoksen tarkoituksena on mm. selventää työmarkkinajärjestöjen asemaa uutta miehistystä vahvistettaessa. Tällöin työsuojeluviranomaisten ja asianomaisten valtakunnallisten työmarkkinajärjestöjen kuuleminen kuuluisi tavanomaiseen aluksen miehistyksen muuttamispäätöksen valmisteluun. Lakiesitykseen sisältyy myös kohtia, jotka valiokunnan saaman selvityksen mukaan aiheuttavat muutoksia voimassa oleviin asetuksiin, mm. asetukseen aluk-

sen miehityksestä, laivaväen pätevyydestä ja vahdinpidosta. Asiantuntijakuulemisissa on korostettu asetusten uudistamistarvetta ja sitä, että olisi tärkeää, että valmisteluun pääsisivät vaikuttamaan kaikki merenkulkualan keskeiset toimijat.

39 §. *Merenkulkurikkomus*. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 ja 10 kohtaa muutetaan lakiteknisesti ja kieliasullisesti virheettömään muotoon siten, että pykälän 2 kohtaan lisätään puuttuva sana on ja pykälän 10 kohdan rangaistussäännöstä muutetaan siten, että säännöstä sovelletaan, jollei teosta ole muualla nimenomaan laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

3. Laki merilain muuttamisesta

8 §. *Kirjallinen ilmoitus*. Valiokunta ehdottaa, että 18 luvun 8 §:n 3 momentissa korjataan ministeriön nimi asianmukaiseen muotoon liikenneministeriöstä liikenne- ja viestintäministeriöksi.

4. Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Neljännän lakiesityksen säännökset ovat päällekkäisiä samanaikaisesti eduskunnan käsittelyssä olevan eräiden liikennehallinnon virastouudistukseen liittyvien lakien muuttamisesta sekä laiksi meriliikennetietojen keräämisestä ja meriliikenteen tilastojen laatimisesta annetun hallituksen esityksen (HE 208/2009 vp) kanssa.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunta ehdottaa, että 4. lakiehdotus hylätään.

5. Laki laivaväen luetteloinnista annetun lain muuttamisesta

Viidennen lakiehdotuksen säännökset ovat osittain päällekkäisiä samanaikaisesti eduskunnan käsittelyssä olevan eräiden liikennehallinnon virastouudistukseen liittyvien lakien muuttamisesta sekä laiksi meriliikennetietojen keräämisestä ja meriliikenteen tilastojen laatimisesta annetun hallituksen esityksen (HE 208/2009 vp) kanssa. Valiokunta ehdottaa, että 5. lakiehdotuksesta poistetaan kaikki muu paitsi ehdotettu 6 §:n 3 momentti, jonka mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto merkitsee merimiesluetteloon annetut pätevyyskirjat ja kelpoisuustodistukset. Valiokunta ehdottaa myös lakiehdotuksen johtolauseetta korjattavaksi muutosten edellyttämällä tavalla.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että 6., 7. ja 8. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1., 2., 3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset), ja

että 4. lakiehdotus hylätään.

1 luku

Yleiset säännökset

1—5 §
(Kuten HE)

2 luku

SOLAS-yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvan aluksen turvallisuusvaatimukset

6—13 §
(Kuten HE)

3 luku

Non-SOLAS-direktiivin soveltamisalaan kuuluvan kotimaan matkoilla liikennöivän matkustaja-aluksen turvallisuusvaatimukset

14—20 §
(Kuten HE)

4 luku

Kalastusaluksen, erikoisaluksen ja muun aluksen turvallisuusvaatimukset sekä ro-ro-aluksen keulaporttia koskeva erityisvaatimus

21—24 §
(Kuten HE)

5 luku

Aluksen lastiviiva

25—34 §
(Kuten HE)

6 luku

Aluksen katsastus

35—62 §
(Kuten HE)

7 luku

Aluksenmittaus

63—74 §
(Kuten HE)

8 luku

Aluksen käyttö

75—78 §
(Kuten HE)

9 luku

Helikopteritoiminta aluksella

79 ja 80 §
(Kuten HE)

10 luku

Erinäiset säännökset

81—86 §
(Kuten HE)

11 luku

Rangaistukset

87—90 §
(Kuten HE)

91 §

Alusturvallisuusrikkomus

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

(1—30 kohta kuten HE)

on tuomittava, jollei teosta ole muualla *laissa* säädetty ankarampaa rangaistusta, *alusturvallisuusrikkomuksesta* sakkoon.

92 §
(Kuten HE)

12 luku

Muutoksenhaku ja täytäntöönpano93—95 §
(Kuten HE)

13 luku

Voimaantulo96 ja 97 §
(Kuten HE)**2.****Laki****laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset1—3 §
(Kuten HE)

2 luku

Aluksen miehitys, laivaväen pätevyys ja vahdinpito4—10 §
(Kuten HE)

11 §

Miehityksen muuttaminen

(1 mom. kuten HE)

Liikenteen turvallisuusvirasto vahvistaa alukselle tarvittaessa uuden miehityksen 6 §:n mukaisesti ja antaa (poist.) uuden miehitystodistuksen.

12—26 §
(Kuten HE)

3 luku

ISM-asetuksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset27—31 §
(Kuten HE)

4 luku

Erinäiset säännökset32—34 §
(Kuten HE)

5 luku

Rangaistukset35—38 §
(Kuten HE)

39 §

Merenkulkurikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

(1 kohta kuten HE)

2) laiminlyö 9 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn velvollisuuden huolehtia siitä, että aluksella on

asianmukainen miehitystodistus ja että alus *on* miehitetty voimassa olevan miehitystodistuksen mukaisesti ja vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen turvallisesti,

(3—9 kohta kuten HE)

10) rikkoo ISM-asetuksen 5 artiklassa säädettyä velvollisuutta noudattaa ISM-säännösten osan A säännöksiä, jotka koskevat aluksen turvallisuusjohtamisjärjestelmää, turvallisuus- ja ympäristönsuojeluohjelmaa, yhtiön vastuuta, nimetyn henkilön vastuuta, aluksen päällikön vastuuta, hätävalmiutta, ilmoittamisvelvollisuutta, kunnossapitoa, asiakirjoja, tarkastuksia tai todistuskirjoja,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla *laissa* säädetty ankarampaa rangaistusta, *merenkulurikkomuksesta* sakkoon.

40 §
(Kuten HE)

6 luku

Muutoksenhaku ja täytäntöönpano

41—43 §
(Kuten HE)

7 luku

Voimaantulo

44 ja 45 §
(Kuten HE)

3.

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 15 päivänä heinäkuuta 1994 annetun merilain (674/1994) 1 luvun 8, 8 a - 8 c §, 6 luvun 1 §:n 2 momentti sekä 20 luvun 9 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 1 luvun 8 § laeissa 369/1995 ja 924/1998, 1 luvun 8 a ja 8 b § mainitussa laissa 369/1995, 1 luvun 8 c § laissa 1359/2002 sekä 20 luvun 9 § mainitussa laissa 369/1995 ja laissa 462/1996,

muutetaan 6 luvun 1 §:n otsikko, 10 a luvun 8 ja 10 § sekä 18 luvun 6—8 §, 11, 12 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 10 a luvun 8 ja 10 § laissa 686/2008, seuraavasti:

6 luku

Aluksen päällikkö

1 §

Päällikön kansalaisuus

pilaantumisvahingosta

8 ja 10 §
(Kuten HE)

18 luku

Päiväkirjat, meriselitys ja katsastus

6 ja 7 §
(Kuten HE)

10 a luku

Vastuu aluksen polttoaineen aiheuttamasta

8 §

Kirjallinen ilmoitus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Ilmoituksen, joka on laadittava täyttämällä liikenne- ja viestintäministeriön vahvistaman kaavan mukainen lomake, tulee sisältää seikka-peräinen selostus tapahtumasta ja siitä, mikä voi olla apuna arvosteltaessa sen syitä, sekä täydel-

linen jäljennös tapahtumasta laivapäiväkirjaan ja konepäiväkirjaan tehdyistä merkinnöistä.
(4 ja 5 mom. kuten HE)

11, 12 ja 14 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

5.

Laki

laivaväen luetteloinnista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
(poist.)

lisätään laivaväen luetteloinnista 22 päivänä joulukuuta 2006 annetun lain (1360/2006) 6 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

5 §
(Poist.)

6 §

Merimiesluetteloon tallennettavat tiedot

7, 8, 10 ja 11 §
(Poist.)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Liikenteen turvallisuusvirasto merkitsee merimiesluetteloon annetut pätevyyskirjat ja kelpoisuustodistukset.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Martti Korhonen /vas	Pentti Oinonen /ps
vpj.	Saara Karhu /sd	Markku Pakkanen /kesk
jäs.	Marko Asell /sd	Lyly Rajala /kok
	Leena Harkimo /kok	Tero Rönni /sd
	Kalle Jokinen /kok	Pertti Salovaara /kesk
	Jyrki Kasvi /vihr	Anne-Mari Virolainen /kok
	Lauri Kähkönen /sd	vjäs. Sari Palm /kd.
	Mats Nylund /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.